

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย ๑๘

โดย บัณฑลอบ หัน 27

๘๙ ไทร

ต้นโพธิ์ ไทร ไม้งอกตามซอกหิน ไทรหนึ่หนางแย้มสดดงามดี
เหล่าต้นไทรร่มรอบขอบบวร สุมาลีท่อนกลาดดูตาขดิน

วรรณคดี : นิราศเมืองเพชร

ผู้ประพันธ์ : สุรินทร์

ต้นไทรย้อย Ficus benjamina ไม้วงศ์ สมุนไพรวัง Noraceae
ชื่อสามัญ Golden Fig Benjamin tree Ficus Tree Chinese Bonyan ก็ใช้

ชื่อท้องถิ่น หลากหลาย เช่น ไทรย้อย ไทรย้อยใบแหลม ไทรกระเบื้อง ไทรพันไฮ
อีกไทรย้อย ไชรย้อย จาเรยไทร เป็นพรรณไม้ พระราชทาน ประจำบางกอก

ต้นสูงใหญ่ ใบแผ่กว้าง บ้างแตกจำ กิ่งก้านสาขา หนาที่บดดี มีรากงอก
รากไทรย้อย ห้อยระย้า งามตาใช้หยอก ดอกไทรออก เพศเมียผู้ คู่ดอกกอลล์

Gall Flower เจอตัวอ่อน "ตัวต่อไทร" แมลงวางไข่ ในดอกไทร ใช้เกสร
ผลไทรย้อย สีเขียวงาม ยามผลอ่อน สุกแล้วฝ่อ เป็นแดงชมพู ม่วงน้ำตาล

ถิ่นกำเนิด ทวีปอินเดีย เอเชียทั่วไทย จีนตอนใต้ ออสเตรเลีย มาเลเซีย ปากีสถาน
อินโดจีน ฟิลิปปินส์ ถิ่นเนปาล ไม้ทนทาน ปลูกในบ้าน บริวารร่มเย็น

เทคโนโลยี ย่อต้นไทร ให้เล็กลง เสริมส่งให้ ไม้ประดับ รับมูบ้าน
เขายาไทย ใช้รักษา โรคมาครัน ไม้สำคัญ สรรสร้างไพร ใหญ่อุดม

สถิตยพันธ์ ธรรมสถิตย

ต้นไทรใหญ่ ใบบัง ช่างอบอุ่น ไม้ค้ำคูณ เกื้อกูลหนา นกกาขึ้น
อาศัยร่ม ห่มชีวิ ที่ยั่งยืน ทุกวันคืน ทั้งต้นลับ เหลือนับคณา

ช่างร่มรื่น ชื่นอารมณ์ สุขสมยิ่ง คนอาศัย ได้พึงพิง อิงहरษา
แดดร้อนแสบ แทบเป็นลม ต้องดมยา ใจจดจ้อง ถึงมิ่งกัลยา คราหยุดพัก

เธอผู้นั้น ที่ฉันรัก สลักจิต ได้เพียงคิด พิศวาส ชัดประจักษ์
โอ้ทราชมเชย ไม่เคยพบ ประสบพักตร์ ใจจมปลัก รักเธอยิ่ง มิ่งกัลยา

เธอแสนดี มีคุณธรรม นำชีวิต
กัลยาณี ที่ฉันรัก ประจักษ์อุรา
ต้นไทรใหญ่ พุ่มใบครีမ် ไม่ซึมเศร้า
เจิดจ้าแสง พลังแห่งรัก จักเลิศเลอ
ขอเพียงแถม แยมยลจิต ยามคิดถึง
ขอเพียงแอบ แอบสนิท ชิดเนียนวล
ต้นไทรน้อย คอยตัด จัดตกแต่ง
หลายสิบปี ที่ผันผ่าน หมั่นพะนอ
รักให้เป็น เห็นได้นั้น มั่นใจนัก
รักพร้อมพร้อม หอมละมุน คุณอนันต์

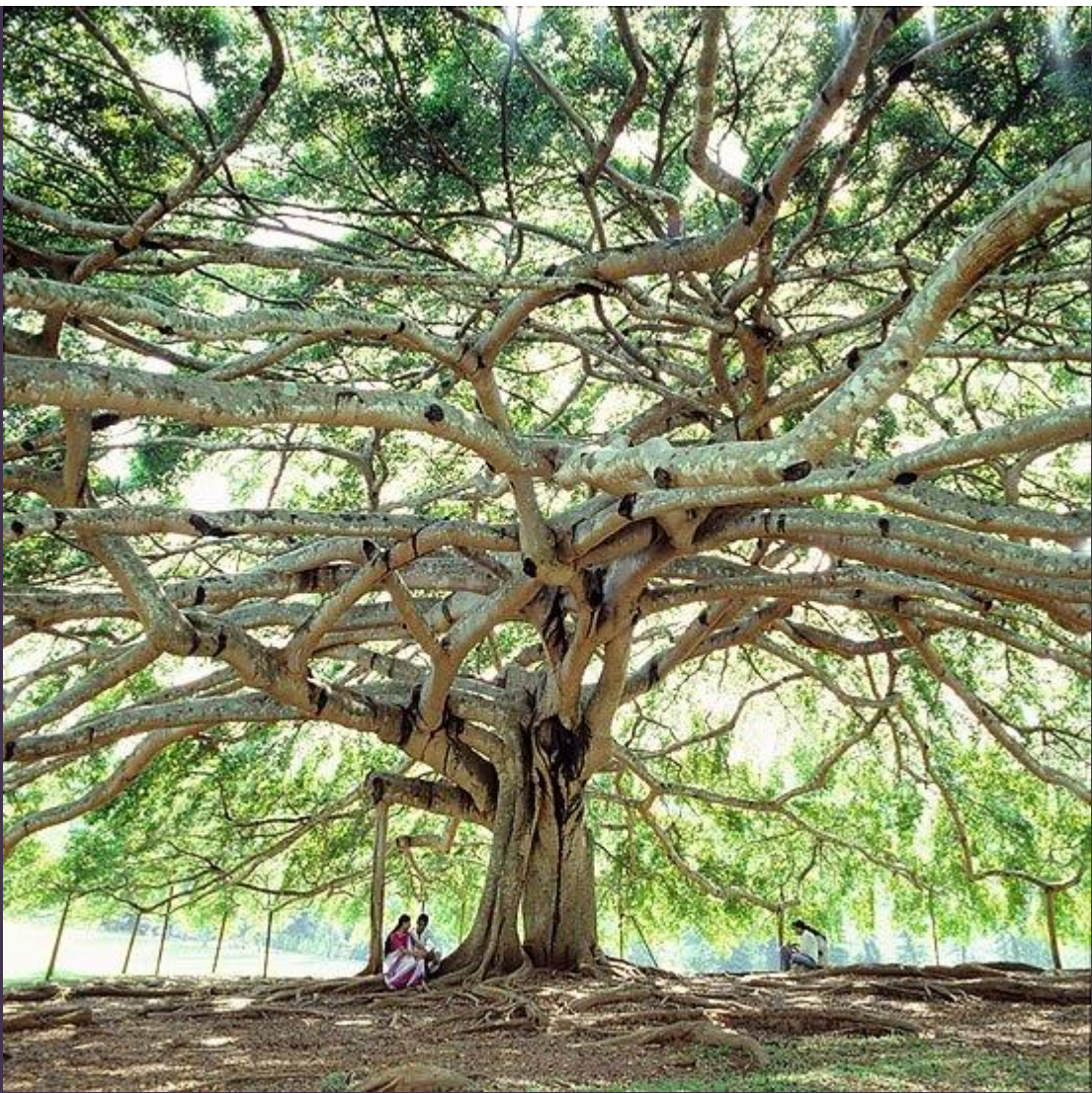
เธองามพิศ งามจิตใจ สดสง่า
ชื่นทุกเวลา คราคำนี้ ซึ่งเพียงเธอ
จะพิทักษ์ รักเพียงโฉมฉาย ฝ้าเสมอ
รักเพียงใด ไม่พรั่นเพ้อ ละเมอครวญ
ขอเพียงหมาย ได้ซาบซึ้ง ซึ่งรักหวาน
ขอรับกวน เพียงในฝัน ฉันสุขพอ
ตัวแทนแห่ง แจ่มประจักษ์ ที่รักหนอ
ไม่ต้องรอ ขอชมชื่น ทุกคืนวัน
อันความรัก จักงดงาม ตามที่ฝัน
ต้องรักกัน สัมพันธ์ใจ ไม่หวังครอง

โกวิท ธีรวิโรจน์

รากไทรย่อย ห้อยราย คล้ายผ้ามาน
บ้างเกาะกอด ทอดโพรง โกงกายทิว
เหล่าสัตว์ป่า ถลาเกาะ จำเพาะกิ่ง
นกถาลลง วงแมลง แผงผึ่งรวง

ไหวสะท้าน พานลมโบก โยกย้ายพลัว
บ้างสายปลิว ลีลมเย็น เป็นพุ่มพวง
กระรอกวิ่ง ลิงขยับ ผลกลมร่วง
ล่าสัตว์ปวง ควงคู่ สู่สวรรค์

ตัวต่อไทร วางไข่ ในช่อดอก ไม่ซ้ำชอก ซอนเกสร ผสมนั้น
จนก่อผล ลั่นหลาก มากอนันต์ ช่วยแพร่พันธุ์ อาหารนั้น แก่สัตว์ไพร

ไม้ศักดิ์สิทธิ์ มิตรหมู่บ้าน สราญอยู่ ช่วยอุ้มชู อยู่เฝ้า มาอาศัย
คอยพิทักษ์ ปกป้อง จักคุ้มภัย สดวิไล ใช้ทำ ลำไม้แคะ

รากม้วนวง ลงประดับ จับมาลี เปรมฤดี มีกลิ่นฉม พรหมกระเจา
เป็นสมุนไพร ใช้ลำ ตามคำแนะนำ หายเกาะเกาะ ขับพยาธิ ขาดมลาย

บำรุงโลหิต พิษิตนิว ปลิวทองเสี้ยว หมดละเหี่ย ให้น้ำนม ล้มกระษัย
เลิศต้นไทร ใบย่อย ร้อยรากไกว งามเกินใด ทั้งสุขใจ ให้ร่มเย็น

กุศล คำเพราะ

ให้ร่มเงาแมกไม้ในป่าใหญ่ เป็นต้นไทรแผ่ก้านบานพุ่มหนา
ยืนต้นงามสูงเด่นเห็นงามตา ลมพัดพากิ่งน้อยย้อยลงดิน

ไทรสวยงามยืนต้นบนหน้าผา หมุ่นกกากอาศัยได้ไผ่ผิน
ให้ร่มเงาอาศัยจิกผลกิน แล้วโบยบินเร่ร่ำถลาลม

ไทรเป็นไม้ชอบแสงแรงจัดจ้า ปลุกกันมาขึ้นชูดูสวยสม
มีความหมายร่มเย็นเช่นนิยมน ชื่นอารมณ์ไทรงามตามพนา

กิ่งไทรย้อยคล้อยลงตรงเป็นสาย ช่างดูคล้ายต้นแยกแตกสาขา
รากอากาศยาวย้อยห้อยลงมา สวยงามตาลมโบกโยกไหวเอน

หลายสายพันธุ์แยกได้ใบแตกต่าง ทั้งใบเดี่ยวสลับข้างนั้นมองเห็น
ใบกลมป้อมรูปรีตามที่เป็น เมื่อยามเย็นลมโบกโบโยกไกว

ต้นไทรย้อยมีดอกออกเป็นช่อ ผลนี้หน่อออกเป็นคู่ดูเขียวใส
ยามผลแก่เปลี่ยนสีต่างออกไป สีม่วงไพรน้ำตาลแดงแฝงชมพู

รากไทรย้อยทำยารักษาโรค ใช้บริโภคบำรุงกายไม่อดสู
แก้ปวดเมื่อยบำรุงกายลองใช้ดู จะฟื้นฟูสุขภาพปราบโรคภัย

ต้นไทรใหญ่ร่มรื่นเย็นตระหง่าน แผ่กิ่งก้านนกกาได้อาศัย
ทั้งลิ่งค่างวางชะนีที่พึ่งไพร ต่างได้ใช้พักพิงอิงแอบนอน

ต้องช่วยกันปกป้องรักษานิเวศน์ อาณาเขตป่าดงพงสิงขร
อนุรักษ์ป่าเอื้ออาทร ลดโลกร้อนร่วมใจปลูกไทรงาม

อัญชลี ณ เชียงใหม่

ตอนยังเด็ก เคยเล่น ไต้ไทรใหญ่ แผ่กิ่งใบ กว้างและร่ม นั่งชมเล่น
รากไทรย่อย ห้อยชิงช้า คว่ำลมเย็น พวกเราเล่น สนสนุก อย่างสุขใจ

จนบัดนี้ ล่วงเข้าสู่ วัยสาวอ ไทรนั้นก็ ยังยืนต้น ทนลมได้
ไทรใหญ่แท้ แผ่กิ่งก้าน ด้านลมไกว ผ่านมาแล้ว หลายสมัย ไทรยืนนาน

แว่วเสียงเพลง ม่านไทรย่อย ร้อยรัดรัก ลืมหมดแล้ว เคยพัก อิงรักหวาน
โอ้ไทรเอ๋ย เคยเป็น เช่นพยาน รักเลยผ่าน ไทรพลั่วดอก ออกเกลื่อนดิน

ต้นไทรย่อย ออกดอก ตามซอกใบ มีดอกกอลล์ เอาไว้ ให้เฉิดฉิน
เอาไว้เลี้ยง ตัวอ่อน ต่อได้กิน เมล็ดลงดิน งอกใหม่ เป็นไทรงาม

แต่เดี๋ยวนี้ ก็มี การตัดแต่ง ทำไทรแข่ง เป็นบอนไซ ให้ล้นหลาม
ไทรต้นเตี้ย ในกระถาง พรางดูงาม ปลูกไว้ตาม เรือนชาน สราญใจ

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ต้นสูงใหญ่ใบเดี่ยวดกปรกลำต้น ทุกแห่งหนต้นไม้นี้มีให้เห็น
 มีรากย่อยห้อยระย้าพาร่มเย็น คือไทรย่อยต้นสวยเด่นเป็นพุ่มงาม
 เป็นพรรณไม้กลางแจ้งชอบแสงจ้า ต้นที่บหนาอยู่ตามป่าหน้าเกรงขาม
 ปลุกเป็นไม้ใช้ประดับได้งดงาม ไทรชอบน้ำดินร่วนซุยปุ๋ยอินทรีย์
 ต้นไทรใหญ่มีใบมันอันแวววับ เรียงสลับใบเดี่ยวเขียวสดสี
 เล็กไม้ใหญ่แผ่นใบหนาทรงยาวรี คลื่นอาจมีที่ขอบใบในบางพรรณ
 ดอกและผลต้นของไทรนั้นไม่ต่าง ช่อดอกคู่ที่อยู่ข้างใบไทรนั้น
 ดังผลไทรที่ไม่สุกสดเขียวครัน ผลสุกนั้นสีแดงเข้มเต็มชอกใบ
 รากที่ย่อยสรรพคุณหนุนชีวิต ใช้ทำยาบำรุงโลหิตแก้กระษัย
 โรคท้องเสียเฉียบพยาธิและโรคไต "พิกัดตรีธารทิพย์"ใช้รากไทรในตำรา
 ไทรสูงใหญ่ใบเต็มต้นผลแดงสวย อุดมด้วยแหล่งอาหารของสัตว์ป่า
 ทั้งกระรอก ลิง ชะนี กวาง นกกา ได้พึ่งพาอาศัยต้นและผลไทร
 ต้นไทรนี้มีประโยชน์โทษไม่เห็น ที่โดดเด่นไทรรักษาช่วยป่าให้
 เกิดสมดุลต่อระบบนิเวศน์นี้ ปลุกต้นไทรไว้ประดับดูจับควัน

โบราณท่านเชื่อว่าต้นไทรนี้ เป็นไม้ที่ศักดิ์สิทธิ์ไม่ผิดผัน
เทพารักษ์ช่วยพิทักษ์คุ้มภยัน คนในบ้านอยู่กันสุขร่มเย็น

จตุพร สุวรรณปากแพรก

ร่มโพธิ์ร่มไทรโบราณได้เปรียบเทียบไว้ เหมือนผู้ใหญ่ได้ปกป้องและรักษา
ญาติพี่น้องผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ได้สุขอุราร่มเย็นใจ

ต้นไทรนั้นทุกท่านคงเคยเห็น ให้ร่มเย็นเด่นสง่าน่าอาศัย
ทั้งนกกาสัตว์ต่างต่างอยู่ปลอดภัย ได้ร่มไทรมานไทรย้อยห้อยปกคลุม

ต้นไทรย้อยมีหลายชื่อต่างท้องถิ่น เคยได้ยิน ไส ไทรพัน ไทรกระเบื้อง สุม
ไซรย้อย ไทรย้อยใบแหลม เป็นมุ่ม เป็นไม้พุ่มผลัดใบขนาดกลาง

ใบไทรย้อยเป็นใบเดี่ยวออกเรียงสลับ ลักษณะใบรับรูปไข่ไม่มีหาง
บางต้นมีใบรูปกลมป้อมบาง พรรณบ้างลักษณะรูปยาวรี

ดอกออกเป็นช่อตามซอกใบ โดยดอกไทรจะมีสามประเภทนี้
ดอกเพศผู้เพศเมียดอกกอลล์ก็มี เป็นที่วางไข่ให้ตัวอ่อนต่อต้นไทร

ผลเป็นรูปทรงกลมหรือรูปรี ออกเป็นคู่ดูดีที่สดใส
 ผลอ่อนสีเขียวสุกแล้วแดงเข้ม น้ำตาล ชมพู ส้มแดง ไซ้จัน ม่วงดำ
 สรรพคุณไทรย้อยแก่กาฬโลหิต มีฤทธิ์แก้กระษัย ฝี รอยฟกช้ำ
 แก้ก้องเสีย นิ่ว ขับเบา ได้เลิศล้ำ และยังสามารถแก้ไข้ไฟการ
 ประโยชน์นำมาปลูกเป็นไม้ประดับ บ้างก็จับมาพัฒนามหาศาล
 ย่อยส่วนให้เล็กลงตามต้องการ เหมาะกับงานทำบอนไซให้สวยงาม

อานนท์ สรวิสูตร

